

ho malých dětem. Podrobnější pozorování mě přesvědčilo, že je to zcela bezpečné, a během několika týdnů byla v Massachusetts General Hospital závažná operace u dítěte tři měsíce starého, jehož utrpení bylo použitím éteru velmi zmírněno.

Co se týče účinku, který má éter na osoby, které jsou zvyklé náruživě požívat lihové nápoje, mohu říci, soudě z případů, kdy se mi k tomu pacienti přiznali (což není časté), že éter je u nich vždy účinný, ale ne tak rychle, jako v jiných případech.

Když současné používání éteru poprvé vzbudilo pozornost, byly obavy, že páry, smíšené s atmosférou v místnosti, vytvoří nebezpečnou výbušnou směs, která se může vznítit od plamene svíčky. Pro odstranění tohoto nebezpečí se předpokládalo použití bezpečných lamp Sira H. Davise, kdykoliv by byl éter používán v noci. Abych se v tomto bodě ubezpečil, dal jsem unci éteru na lžici připevněnou na osm stop dlouhou tyč; pak jsem dal lžici pod zapálenou plynovou lampu, takže éterové páry byly vystaveny jejímu hoření, a pak když jsem viděl, že se nevznítily, inhaloval jsem asi minutu až dvě a zjistil, že mohu vydechovat přímo do plamene lampy beze všeho nebezpečí. Následně jsem držel zapálený papír nad miskou s éterem a zjistil, že se na vzdálenost dvou palců nic neděje, ale když se plamen ocitl půl palce od éteru, ten se okamžitě vzní-

til. Z těchto pokusů soudím, že nebezpečí, které by z tohoto zdroje hrozilo, bylo značně přeceněno, ale je vhodné nedávat zapálenou lampu těsně k pacientovi, nebo k lahvi s éterem, pokud ho používáme v noci.

Poté co jsem ukončil různá témata, o kterých jsem se hodlal zmínit, uzavřu výrazem pevného přesvědčení, že kdokoliv bude používat éter způsobem, který jsem popsal, zjistí, že jím může významně zvýšit pohodlí a odstranit utrpení svých pacientů bez ohrožení jejich bezpečnosti.

Poděkování: Poděkování patří National Library of Medicine (NLM), která dokument umístila volně na své webové stránky <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/bv.fcgi?rid=history.chapter.5>, Dr. Alistairu G. McKenziemu z Royal Infirmary of Edinburgh za poskytnutí údajů o historické literatuře a Doc. RNDr. Evě Samcové, CSc., z Ústavu biochemie, buněčné a molekulární biologie 3. LF UK Praha za pomoc s chemickým názvoslovím.

Adresa pro korespondenci:
Doc. MUDr. Jiří Málek, CSc.
KAR 3. LF UK a FNKV
Šrobárova 50
100 34 Praha 10

Anesteziologie a resuscitace v Ústřední vojenské nemocnici Praha v letech 1948–1972

Pokorný J.

Komise pro historii oboru ČSARIM

Souhrn

Ústřední vojenská nemocnice je zdravotnickým zařízením, ve kterém začal v Československu vývoj anesteziologie směřovat k lékařskému oboru od 1. 1. 1948. K tomuto datu zřídil náčelník zdravotnické služby armády gen. MUDr. J. Škvařil na návrh plk. MUDr. L. Spinadela ve Vojenské nemocnici 1, pozdější Ústřední vojenské nemocnici, první anesteziologické oddělení v tehdejším Československu. Pracovníci oddělení zajišťovali anesteziologickou spolupráci všem operačním oborům ústavu. Výzkumu se věnovali v rámci zvláštní části státního plánu výzkumu, výuce studentů na fakultě dětského lékařství UK a výuce postgraduální na půdě Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů (ILF) Praha. Úroveň anesteziologie v ÚVN výrazně přispěla k výborným výsledkům neurochirurgie, chirurgie hrudní a břišní, včetně výkonů kardiologických, stomatochirurgie, otorinolaryngologie. Cesta ARO k lůžkové resuscitační části byla v ÚVN strastiplná a zdlouhavá, trvala do 22. 11. 1981 a definitivně byla vyřešena až s vybudováním nového chirurgického pavilonu v 90. letech minulého století. Od začátku 60. let do konce 80. let 20. století jsem vedl státní výzkumný úkol „Anesteziologie a resuscitace za mimořádných podmínek“. Členil se na dílčí úkoly, na jejichž řešení pracovali lékaři nejen z ARO ÚVN, ale i z řady vojenských a civilních nemocnic a technici z ÚVN, z Montážních závodů Liberec, z Konštruktury Trenčín a z n. p. Chirana. Významným úkolem byl po více než 20 let trvajícím výcvik civilních lékařů-záložníků na vojenskou funkci „lékař s anesteziologickou erudicí“ pro případ mimořádných podmínek. Z ARO ÚVN, díky vědecko-výzkumné a pedagogické práci, vyšli 2 doktoři lékařských věd, 4 kandidáti lékařských věd, 2 profesori oboru, 2 docenti a 4 odborní asistenti katedry AR.

Klíčová slova: historie anesteziologie – vojenské zdravotnictví – výzkum – výuka

Abstract

Anaesthesiology and resuscitation in The Central Army Hospital in Prague (1948–1972)

The Central Army Hospital is the medical facility where the development of anaesthesiology to a higher medical specialization in Czechoslovakia began. On 1st January 1948 General J. Skvaril, MD, the chief of the Army Medical Services, set up in The First Army Hospital – later The Central Army Hospital – the first Department of Anaesthesiology in Czechoslovakia. The medical staff of this department provided anaesthesia for all the surgical departments of the hospital. More than that they devoted themselves to the education of students at the 2nd Medical Faculty of the Charles University, to the research within the framework of the Special Part of the State Research Plan, and to the postgraduate education of physicians in anaesthesiology in the Institute for Postgraduate Medical Education in Prague. The high professional standard of anaesthesiology in The Central Army Hospital contributed significantly to the remarkable results achieved in neurosurgery, thoracic and abdominal surgery, cardiac surgery, maxillo-facial surgery and otorhinolaryngology. The journey of the Department of Anaesthesiology to opening their “own” IT beds on 22nd November 1981 was hard and prolonged. A definite solution to this problem was achieved later in the new surgical pavilion for surgical specialities in the 1990s. From the early 1960s to the 1980s I was the head of the State Research Framework “Anaesthesiology and Resuscitation in Extraordinary Conditions”. The Framework was divided into separate research tasks completed by physicians and technicians in selected medical and technical facilities. An important part of my task was the training of civilian reserve-physicians for the military function of “Physician with erudition in anaesthesiology” for use in extraordinary conditions. This programme went on for 20 years. Thanks to their hard scientific and research work, 2 Doctors of Medical Sciences, 4 Candidates of Medical Sciences, 2 Professors, 2 Associated Professors and 4 Lecturers in Anaesthesiology came out of the Department of Anaesthesiology in The Central Army Hospital in Prague.

Key words: history of anaesthesiology – military medicine – research – education

Anest. intenziv. Med., 18, 2007, č. 2, s. 120–124.

Můj předchůdce

V Ústřední vojenské nemocnici (ÚVN) jsem pracoval na anesteziologickém oddělení 21 let (od 1. 2. 1952 do 31. 1. 1973). V tomto sdělení vzpomenu na vývoj anesteziologie v ÚVN od jeho počátku do konce roku 1972.

Mým anesteziologickým učitelem byl primář MUDr. Lev Spinadel, CSc., zakladatel lékařského oboru anesteziologie v Československu. Jím vedené pracoviště bylo prvním samostatným oddělením našeho oboru od 1. 1. 1948. Na návrh L. Spinadela je zřídil tehdejší náčelník zdravotnické služby armády, chirurg gen. MUDr. Josef Škvařil poté, když Spinadelovo úsilí o zřízení takového oddělení v některé z velkých školicích nemocnic narazilo na nepochopení a odpor tehdejších představitelů oboru chirurgie. Vesměs by ho rádi přijali mezi lékaře svého chirurgického pracoviště, takže odborné anesteziologické péče by se dostávalo nemocným jen jednoho operačního pracoviště v nemocnici. S tím Spinadel nesouhlasil. Dr. Škvařil poznal za války chirurgická pracoviště a zdravotnictví ve Velké Británii i v SSSR a aktivně působil ve zdravotnické službě čs. zahraniční armády. Účastnil se Karpatsko-dukelské operace. Došel k přesvědčení, že oborové rozvíjení anesteziologie je v zájmu dalšího pokroku všech operačních oborů, a proto Spinadelovo úsilí podpořil. Rozhodl se tak bezprostředně po válce proti názoru tehdejších významných představitelů čs. chirurgie v době, kdy ani ve Velké Británii a ve Spojených státech amerických nebyla otázka oborové samostatnosti našeho oboru ještě jednoznačně vyřešena.

Dobře známý prof. Petr Safar v Americe postupně založil anesteziologická oddělení ve třech významných nemocnicích:

1. 1952 v Národním onkologickém institutu v Limě v Peru,

2. 1955 v Městské nemocnici v Baltimore,
3. 1961 v Univerzitním nemocničním centru v Pittsburghu.

Začínal je pokaždé budovat v situaci, kdy celkové anestezie podávaly převážně zdravotní sestry.

L. Spinadel se vrátil po skončení druhé světové války do Prahy jako odborný anesteziolog. Specializace dosáhl ve Velké Británii. Vzdělával se u R. R. Macintoshe a Fr. Bannisterové v Oxfordu a u S. Rowbothama v Londýně. Spinadel měl rozhodující zásluhu o to, že s dalšími průkopníky oboru, především s J. Pastorovou, L. Démantem, A. Hirschem, J. Hoderem, H. Keszlerem, J. Minářem a T. Kadlicem dosáhl oficiálního uznání anesteziologie za lékařský nástavbový obor a jeho zařazení do vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 161/1954 Ú.l., o specializaci lékařů. Základními obory byly chirurgie, gynekologie a porodnictví, interna a pediatrie.

První atestace v nástavbovém oboru anesteziologie se konaly v ÚDL Praha v roce 1956 – absolvovalo je 16 lékařů. Do roku 1970 dosáhlo nástavbové odbornosti v anesteziologii celkem 266 lékařek a lékařů.

V roce 1971 vyšla vyhláška MZ ČR č. 72/1971 Sb., podle které se stala anesteziologie a resuscitace jedním z 19 základních, dvoustupňových oborů.

V roce 2002 pracovalo v našem zdravotnictví celkem 1667 odborných anesteziologů, z nich 997 na úrovni odbornosti druhého stupně.

Spinadel dal novému oboru pevné základy:

- V roce 1950 vydal v nakladatelství Naše vojsko první českou učebnici oboru „Klinickou anesteziologii“ o rozsahu 576 stran.
- V roce 1953 založil časopis Referátový výběr z anesteziologie a vedl ho do roku 1970. Po jeho smrti převzala odpovědnost za jeho vydávání doc. MUDr. J. Drábková, CSc. Tento časopis

vychází nepřetržitě 54 let. V letech studené války byl jediným zdrojem odborných informací. Významně pomáhal čs. anesteziologům dosahovat a udržovat mezinárodně dobře srovnatelnou odbornou úroveň.

- Stal se prvním učitelem anesteziologie v rámci katedry chirurgie v tehdy nově zřízeném Ústavu pro doškolování lékařů (ÚDL).
- Na svém oddělení v ÚVN založil školu odborných anesteziologů, učitelů oboru.

Práci L. Spinadela jsem poznal jako sekundární lékař gynekologicko-porodnického oddělení ÚVN, když přicházel anestetizovat rodičky k císařskému řezu a pravidelně každou středu podával celkové anestezie ke gynekologickým operacím. Na tomto oddělení jsem získal vzdělání v základním oboru. Během popromoční praxe jsem dostal nabídku pracovat na anesteziologickém oddělení prim. Spinadela. Nabídku jsem přijal a byl k němu přidělen od 1. 2. 1952. Za měsíc, dne 1. 3. 1952, byl k nám na oddělení přidělen V. Trávníček. Po ročním výcviku byl jako anesteziolog zařazen do skupiny lékařů polní nemocnice ČSČK vyslané v rámci zdravotnické pomoci do válčící Severní Koreje. Tam působil od 31. 3. 1953 do 10. 6. 1954. Po návratu do ÚVN zjistil, že jeho místo na anesteziologickém oddělení bylo zrušeno. Byl zařazen na 2. interní oddělení, kde splnil podmínky pro dosažení atestace I. stupně v základním oboru vnitřní lékařství. Během této doby byl pravidelně vyžadován a uvolňován k posilování kapacity anesteziologického oddělení. Po atestaci byl zařazen na neurochirurgické oddělení až do roku 1959, kdy bylo pro něj opět zřízeno pracovní místo na anesteziologickém oddělení. V. Trávníček se vědecko-výzkumně zaměřil na anesteziologickou problematiku v neurochirurgii.

L. Spinadel byl nucen pro závažné plicní onemocnění koncem roku 1955 odejet na léčení do Vysokých Tatér. Po půl roce (28. 2. 1956) byl z armády propuštěn. Poté pracoval několik let v nemocnici Na Františku a později přešel do laboratoře kliniky plastické a popáleninové chirurgie, kde se věnoval výzkumné práci. Jejím výsledkem byla úspěšná obhajoba kandidátské dizertační práce. Zemřel v roce 1970.

Další vývoj anesteziologie v Ústřední vojenské nemocnici

Provoz

V době nepřítomnosti prim. Spinadela pro onemocnění od 2. poloviny roku 1955 pracovali na anesteziologickém oddělení 3 lékaři: V. Trávníček, A. Uhlířová a já. Na jaře 1957 k nám přibyl z VN Terezín J. Počta. V té době vedoucí chirurgové ÚVN Z. Kunc a B. Placák usilovali o zrušení anesteziologického oddělení a o přearažení anesteziologů do stavu jimi řízených oddělení – neurochirurgie a chirurgie hrudní a břišní. S jejich návrhem náčelníci všech ostatních operačních oddělení nesouhlasili a díky tomu anesteziologické oddělení zrušeno nebylo.

K 1. 9. 1956 jsem byl ustanoven náčelníkem anesteziologického oddělení ÚVN. Název oddělení byl

později upraven v souladu rozšířením názvu oboru ve vyhlášce MZd č. 72/1971 Sb. na „anesteziologické a resuscitační oddělení“. Je však skutečností, že v příkrém kontrastu s časným založením prvního anesteziologického oddělení v Československu v ÚVN – již 1. 1. 1948 – došlo k rozšíření tohoto oddělení o resuscitační lůžkovou část teprve dne 22. 11. 1981, 16 let po otevření prvního resuscitačního oddělení v Československu, které vzniklo v rámci Ústavu klinické a experimentální chirurgie a bylo zřízeno v Nemocnici Na Františku v Praze 1 (vedoucí E. Racenberg a H. Keszler – po jejich emigraci v roce 1968 J. Drábková). Lůžková část ARO byla v ÚVN vybudována díky osobnímu vytrvalému a cílenému úsilí MUDr. Jana Pokorného, DrSc., v době, kdy oddělení vedl doc. MUDr. V. Trávníček, CSc., se Jan Pokorný stal vedoucím lůžkové části ARO. V. Trávníček vedl ARO v letech 1973–1993. Po něm se stal vedoucím oddělení plk. MUDr. B. Limberk a od roku 2003 vede toto pracoviště pplk. MUDr. B. Jurenka. Aktivně navazuje na bohatou provozní, výzkumnou a vzdělávací minulost oddělení.

Koncem 50. let prošli odbornými stážemi na ARO ÚVN v rámci specializační přípravy lékaři mimopražských vojenských nemocnic vybraní pro funkce náčelníků anesteziologických kabinetů, pozdějších oddělení. Byli to M. Kugler ve VN Plzeň, E. Hála z VN České Budějovice, Z. Vít z VN Jaroměř, J. Petr z VN Olomouc, E. Kratochvílová z VN Brno, J. Mach z VN Ružomberok, J. Kunc z VN Bratislava a R. Rehák z VN Košice.

V období mého působení v ÚVN se počet lékařů a sester ARO postupně zvyšoval, takže bylo možno pokrývat narůstající požadavky na anesteziologickou spolupráci všech operačních oborů nemocnice. Dostupnost odborné anesteziologické péče nepochybně usnadnila řadě lékařů operačních oborů vývoj až na vrcholnou odbornou a pedagogickou úroveň. Pod vedením akademika Zdeňka Kunce vzniklo v ÚVN vynikající neurochirurgické oddělení – později klinika tehdejší Fakulty všeobecného lékařství UK. Bylo umožněno rozvíjení kardiochirurgie na oddělení pro chirurgii hrudní a břišní vedeném prof. MUDr. B. Placákem, CSc. Špičkové úrovně operačního léčení bylo dosaženo na pododdělení maxilofaciální chirurgie stomatologického oddělení, které vedl prof. MUDr. J. Kufner, DrSc., pozdější přednosta II. stomatologické kliniky FVL UK. Na ORL oddělení, vedeném vynikajícím operátorem prof. MUDr. E. Černým, vyrostl odborně prof. MUDr. Jaroslav Fajstavr, DrSc., který se později stal ve Fakultní nemocnici v Motole přednostou ORL kliniky Fakulty dětského lékařství UK. Na neurochirurgické klinice působil jako zástupce akademika Z. Kunce doc. MUDr. Vladimír Beneš, DrSc., sen., který později vedl dětské neurochirurgické oddělení ve Fakultní nemocnici v Motole. První interní oddělení vedl kardiolog prof. MUDr. V. Dufek, CSc. Transfúzní oddělení vedl doc. MUDr. E. Skala, CSc., patologicko-anatomické oddělení doc. MUDr. M. Vorreith, CSc. Všichni zmínění docenti byli později jmenováni profesory.

Těmito údaji dokládám, že ÚVN byla v 60. a 70. letech 20. století vynikajícím zdravotnickým zařízením. Naplňuje mě velkým uspokojením, že na tomto vývoji měla významný podíl anesteziologie a resuscitace a že jsem se tohoto vývoje mohl osobně účastnit.

Výzkum

Souběžně s popsáním vývojem probíhal na anesteziologickém a resuscitačním oddělení ÚVN výzkum. Již koncem 50. let jsem navrhl nadřízeným složkám výzkumná témata za obor anesteziologie a resuscitace. Návrh byl představiteli zdravotnické správy HT MNO přijat a doporučen k přijetí tehdejší Státní plánovací komisi (SPK). Vojensko-ekonomické odbory SPK zřídily začátkem 60. let státní výzkumný úkol zvláštní části státního plánu výzkumu "Anesteziologie a resuscitace za mimořádných podmínek". Zvláštní část státního plánu výzkumu obsahovala úkoly pro obranu státu a podléhala utajení. Byl jsem jmenován odpovědným vedoucím pracovníkem tohoto státního úkolu. Úkol probíhal po několik pětiletých, až do konce roku 1990. Jeho plnění bylo důsledně sledováno. Dosažené výsledky mohly být až z 50 % využitelné též v civilním zdravotnictví, takže utajovaný vojenský výzkum přinášel prospěch i mírovým potřebám našeho oboru.

Státní výzkumný úkol se členil v pětiletých plánovacích obdobích na měnící se počet dílčích úkolů, které vedli vybraní odborníci:

- a) lékaři – vojenští a civilní anesteziologové, především tajemník státního výzkumného úkolu MUDr. Jan Pokorný, DrSc., dále doc. MUDr. V. Trávníček, CSc., a doc. MUDr. J. Počta, CSc., v ÚVN, MUDr. V. Lemon v kladenské nemocnici, MUDr. Z. Bystřický, CSc., prim. MUDr. I. Kusák a MUDr. M. Peštál ve Výzkumném ústavu traumatologickém Brno a další. Experimentální část výzkumu probíhala ve Veterinárním výzkumném středisku v Praze-Motole pod vedením prof. MVDr. J. Pospíšila, DrSc.
- b) technici – zesnulý Ing. O. Brychta, CSc., a Ing. J. Tlučko ve vojenském výzkumném a vývojovém zařízení Konštrukta Trenčín, Ing. M. Lébl, CSc., Ing. J. Skružný a M. Nedvěd v elektronické laboratoři na neurochirurgické klinice ÚVN, Ing. M. Koubek v Montážních závodech Liberec, Ing. J. Bernreiter a J. Michálek v n. p. Chirana Stará Turá a další. Nejdůležitější témata námi organizovaného výzkumu:
 - a) klinická (metodiky a monitorování)
 - Anestezie u akutní nemoci z ozáření (Jiří Pokorný)
 - Dietyléter a halotan při hromadném výskytu raněných (V. Trávníček)
 - Elektroanestezie a elektroanalgezie (Jan Pokorný, do roku 1969 J. Počta)
 - Umělá arteriální hypotenze (Jiří Pokorný)
 - Umělá hypotermie (V. Trávníček)
 - Neuroanestezie (V. Trávníček)
 - Kraniocerebrální poranění (Jan Pokorný)
 - Kapnografie (V. Trávníček)
 - Varianty kombinované celkové nitrožilní anestezie TIVA (M. Slánská)
 - Osmoterapie (J. Počta, V. Trávníček)
 - Anesteziologie a resuscitace za mimořádných podmínek (Jiří Pokorný);

b) technická (projekty a konstrukce)

- Narkotizační přístroj NARPA (J. Michálek)
- Polní anesteziologický přístroj NMP-V (J. Michálek)
- Přístroj pro elektroanestezii NARCONIC (M. Lébl)
- Tryskový plicní ventilátor Chirolog (O. Brychta a kol.) – byl oceněn zlatou medailí na Světové výstavě v Bruselu a na Mezinárodním strojírenském veletrhu v Brně
- Plynovodné rozvodné soustavy zdravotnických plynů (M. Kolda)
- Nezáměnné rychlospojky plynovodů (M. Kolda)
- Objemový plicní servoventilátor ODA-E a EDAM 1 a 2 (O. Brychta)
- Přenosný plicní ventilátor polní SPIRETA – V (J. Bernreiter).

Vyústěním výzkumné činnosti byla mj. Směrnice ministra zdravotnictví pro činnost oboru anesteziologie a resuscitace za mimořádných podmínek na pracovištích OLP a RLP č. j. OB-937/87, autor Jiří Pokorný.

Vojenský výzkum byl dobře financován a soustavně sledován, umožnil dosažení řady hodnotných hmotných a metodických výstupů pro vojenské a civilní zdravotnictví a významně přispěl k výrobě výkonné zdravotnické techniky pro obor anesteziologie a resuscitace.

Výuka

Naše účast na výuce začala již koncem 50. let a trvala dalších 30 let. Oficiální uznání anesteziologie za lékařský obor znamenalo, že podávání anestezie je lékařským výkonem, který nadále nemůže být prováděn středními zdravotnickými pracovníky a tím méně zaškolenými laiky-zřízenci, jak tomu u nás i jinde ve světě bylo do 50. až 60. let minulého století. Ve zdravotnické službě armády bylo nutno řešit závažný problém přípravy potřebného počtu lékařů na podávání celkové anestezie v polních podmínkách. K odborné přípravě byla využita forma vojenského cvičení záložních lékařů na anesteziologických pracovištích ve všech mírových vojenských nemocnicích.

Vypracovali jsme jednotnou metodiku odborné přípravy záložních lékařů vybraných oborů, především pediatrií, během dvouměsíčních vojenských cvičení, která probíhala na anesteziologických pracovištích všech vojenských nemocnic po dobu delší dvaceti let od roku 1960. Pro tyto lékaře bylo zřízeno samostatné označení vojenské odbornosti: *lékař s anesteziologickou erudicí – ČVO 830*. Během těchto cvičení lékaři nejen nacvičili základní anesteziologické postupy, ale byli dobře seznámeni i s život zachraňujícími výkony, např. se způsoby zajišťování průchod-

nosti dýchacích cest včetně endotracheální intubace, s přístupem do periferního krevního oběhu a infuzní terapií, s umělou plicní ventilací a se základní neodkladnou resuscitací. Mezi civilními lékaři tak vznikla skupina lékařů připravených na lékařskou první pomoc lépe než většina lékařů ostatních.

Na pozvání prof. MUDr. J. Knoblocha, DrSc., ředitele Ústavu pro doškolování lékařů (pozdějšího Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů – ILF), vedoucího Katedry chirurgie ILF a Fakulty dětského lékařství UK přednášeli J. Počta, V. Trávníček a já základy anesteziologie a resuscitace studentům fakulty dětského lékařství.

V postgraduálním vzdělávání lékařů jsme spolupracovali se Subkatedrou anesteziologie ILF, vedenou v letech 1962–1968 doc. MUDr. Hugo Keszlerem, CSc. Přednášeli jsme zadaná témata a vedli odborné stáže pro účastníky kurzů. V roce 1968 H. Keszler emigroval do Kanady. Po několika letech přešel do Pittsburghu v USA, kde dosáhl hodnosti profesora.

V roce 1969 přešel J. Počta z ÚVN do Fakultní nemocnice na Královských Vinohradech, kde se jako primář anesteziologického oddělení zapojil do výuky studentů na tehdejší Lékařské fakultě hygienické (3. LF) UK a s námi pokračoval ve spolupráci na výzkumných úkolech. Dosáhl vědecké hodnosti CSc., stal se docentem a později profesorem našeho oboru.

S platností od 1. 9. 1969 mne jmenoval ministr zdravotnictví Dr. Vlček vedoucím Subkatedry anesteziologie ILF a anesteziologické oddělení ÚVN se stalo její klinickou základnou.

V ÚVN jsem v roce 1957 zahájil spolupráci s Čs. armádním filmem při přípravě a výrobě instrukčních filmů. Připravil jsem scénáře a jako odborný poradce spolupracoval s režisérem V. Fialou při výrobě těchto titulů:

- Částečná anestézie (1957) – 30 minut
- Celková anestézie (1957) – 35 minut
- Anestézie při hromadném výskytu raněných (1968) – 36 minut
- Resuscitace v polní nemocnici (1968) – 29 minut
- Resuscitace na zdravotnických etapách (1968) – 20 minut.

Po mém odchodu z ÚVN byly vyrobeny na ARO ÚVN ještě další dva tituly:

- Spireta-V (1986) – 20 minut
- Křísicí přístroj ODA-E (1988) – 41 minut.

Díky vysoké odborné úrovni, díky vědecko-výzkumné práci a díky dlouhodobé účasti pracovníků ARO ÚVN na plnění výukových úkolů se stalo toto oddělení pracovištěm, které poskytovalo lékařům, zájímajícím se o další osobní odborný růst, podmínky pro dosahování vědeckých a pedagogických hodností. Této příležitosti řada z nich využila. Z neveliké-

ho oddělení během let vzešli dva doktoři lékařských věd, čtyři kandidáti lékařských věd, dva profesori, dva docenti a čtyři odborní asistenti katedry anesteziologie a resuscitace ILF. Knižní publikace pracovníků oddělení z let 1950–1972 uvádím v seznamu literatury.

Současnost

V 90. letech byl v ÚVN vybudován moderní pavilon chirurgických oborů a nemocniční neodkladné péče. Anesteziologové vedou v novém pavilonu anesteziologicko-resuscitační oddělení, oddělení chirurgické resuscitační a intenzivní péče a oddělení urgentního příjmu – emergency. V soudobých podmínkách moderní nemocnice, která dosáhla nedávno akreditace EU pro další vzdělávání lékařů, má dnešní ARO významné místo při péči o operované nemocné, o nemocné v kritickém stavu, o těžce raněné a o nemocné postižené náhlými příhodami nejrůznějšího druhu. Má významné úkoly v případě hromadného výskytu raněných a při realizaci traumatologického plánu. Úspěšné plnění náročných úkolů má v rukou nynější generace pracovníků a pracovníků oboru anesteziologie a resuscitace. Nepochybuji, že v náročných podmínkách obstojí se ctí.

Literatura

1. **Spinadel, L.** *Klinická anesteziologie*. Naše vojsko : Praha 1950, s. 578.
2. **Pokorný, J.** *Řízená hypotenze v anesteziologii*. Albertova sbírka č. 24, Avicenum : Praha 1959, s. 91.
3. **Pokorný, J., Stárková, A.** *Anesteziologická technika*. 1. vyd., SZdN : Praha 1961, s. 191.
4. **Pokorný, J., Stárková, A.** *Anesteziologická technika*. 2. vyd., SZdN : Praha 1964, s. 229.
5. **Počta, J., Trávníček, V.** *Kříšení a ožívování*. Naše vojsko : Praha 1965, s. 110.
6. **Keszler, H., Minář, J., Pokorný, J.** *Anesteziologie*. SZdN : Praha 1965, s. 602.
7. **Trávníček, V.** *Kapnografie*. Albertova sbírka č. 74. Avicenum : Praha 1974, s. 129.
8. **Skala, E. et al.** *50 let Ústřední vojenské nemocnice Praha*. Naše vojsko : Praha 1988, s. 199.
9. **Veselý, M., Hlaváčková, L.** *Fakultní nemocnice v Praze-Motole. Vznik-vývoj-perspektiva*. Univerzita Karlova 1988, s. 147.
10. **Pokorný, J., Bohuš, O.** *Anesteziologie a resuscitace v ČR a SR na cestě k oborové samostatnosti*. Pražská vydavatelská společnost 1996, s. 184.
11. **Svobodová, I.** *50 let postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví – jubilejní sborník*. IPVZ 2003, s. 191.

Adresa pro korespondenci:
Prof. MUDr. Jiří Pokorný, DrSc.
Pod Krocínkou 9
190 00 Praha 9
e-mail: jiri.krocinka@volny.cz